OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Lainsäädäntöneuvos Jukka Siro

Muistio

15.11.2022

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys laiksi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 ja 8 b §:n muuttamisesta (HE 201/2022 vp)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeudenkäyntikulujen korvaamista riita-asioissa koskevaa lainsäädäntöä. Ehdotuksen mukaan tuomioistuin voisi nykyistä lievemmin edellytyksin myös omasta aloitteestaan kohtuullistaa määrää, jolla jutun hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan asian voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja.

Tällä hetkellä pääsääntö riita-asioissa on, että jutun hävinnyt asianosainen velvoitetaan korvaamaan kaikki voittaneen asianosaisen tarpeellisista toimenpiteistä johtuvat kohtuulliset oikeudenkäyntikulut. Hävinneen asianosaisen vaatimuksesta tuomioistuin arvioi, minkä osan korvaaminen on kohtuullista ja tarpeellista.

Jos hävinnyt asianosainen on kuitenkin myöntänyt voittaneen asianosaisen kuluvaatimuksen määrältään oikeaksi, tuomioistuin velvoittaa hänet korvaamaan voittaneen asianosaisen kulut vaaditulla määrällä. Näin tapahtuu kahdessa kolmesta riita-asiasta.

Postiosoite
Postadress
Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress
Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon
0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax
09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet
oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 b § antaa tuomioistuimelle mahdollisuuden puuttua korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrään tällaisessa tilanteessa myös omasta aloitteestaan. Pykälää on kuitenkin sovellettu harvoin, koska se edellyttää täyden korvauksen kohtuuttomuuden olevan ilmeistä.

Hallitus esittää nyt ilmeisyysedellytyksen poistamista. Esityksen perusteluiden mukaan olisi kuluvastuun kohtuullistamiseksi riittävää, jos yhden tai useamman kohtuullistamista puoltavan tekijän painoarvo olisi kokonaisarvioinnissa kohtuullistamista vastaan puhuvien arviointiperusteiden painoarvoa suurempi. Toisaalta kohtuullistamisen tulisi olla poikkeuksellista eikä pääsääntöistä, koska lähtökohtaisesti voittaneen asianosaisen tulisi saada kohtuullinen korvaus oikeudenkäyntikuluistaan. Korvattavaa määrää tulisi alentaa vain siinä määrin kuin se olisi kohtuuttomuuden poistamiseksi tarpeen.

Esitys voisi lisätä kohtuullistamisratkaisuja, pienentää oikeudenkäyntiin liittyvää taloudellista riskiä ja helpottaa hävinneen asianosaisen asemaa. Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia vaikutuksia. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2023.

Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmaa, jossa on asetettu tavoitteeksi oikeusturvan saatavuus taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. Eräinä keinoina tähän pääsemiseksi hallitusohjelmassa on mainittu oikeudenkäyntien kustannusten alentaminen ja oikeudenkäyntikulujen määräytymisperusteiden selvittäminen muun muassa kuluriskin alentamiseksi.

Esitys sisältää myös ehdotuksen oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n muuttamisesta. Tämä muutosehdotus on luonteeltaan tekninen.

Esityksen taustalla on oikeusministeriön asettaman oikeudenkäyntikulutyöryhmän mietintö (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2022:21). Työryhmässä olivat edustettuina käräjäoikeudet, hovioikeudet, korkein oikeus, Suomen Asianajajaliitto, Tuomioistuinvirasto sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto. Työryhmän mietintö oli tältä osin yksimielinen.

Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausuntoja 60 taholta, ja niitä saatiin 32. Lausunnonantajien enemmistö tuki oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 §:n ja 8 b §:n muuttamista esitettävällä tavalla, joskin monet olisivat toivoneet pidemmälle meneviä toimenpiteitä. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2022:30).